

Вось яна, першая, беларуская...

(Заканчэне. Пачатак на 1-й стар.)
па вострым с.упоў мёрзлага грунту.
Яны спыняць пльвуну...

Гаўпман парывіста ўстаў, выйшаў з-за стала.
— Любімаў прапануе замарозку ствала, спасылаючыся на вопыт шахтабудавальніка Дабаса. Там замарозвалі шахту ўсяго толькі на пачатку метраў. А ў нас пльвуну заліваюць на сто сяміццацца. Розніца — вялікая! Такую таўшчыню пльвуну замарозіць, — не проста. Давядзецца ўсе работы ў шахце спыніць на некалькі месяцаў. Аб гэтым вы, таварыш Любімаў, падумаў?

— А навошта спыняць работу? — адказваў Любімаў. — Будзем адначасова і замарозваць і паглыбляць шахту.

Да стала падыйшоў талоўны інжынер Парыскі.
— Спадзяюся, што Любімаў даведзе да канца сваю ідэю, — сказаў ён. — Падтрымаваю яго смелую і арыгінальную думку. У нас няма накуль іншых сродкаў барацьбы з пльвунам у шахтах...

Выказвалі сваю думку і іншыя інжынеры. Яны таксама сталі на бок Любімава.

...Пачалася падрыхтоўка да наступлення на пльвуну. На пляцоўцы, каля другой шахты, устанавілі вышкі, прывезлі суды буровыя машыны, трубы. Шум работ не сціхаў ні ўдзень ні ўначы.

І вось першая перамога дзе скважыны на практыку глыбіню. Пачалася замарозка. Машыны гналі ў нетры зямлі па скважынах аміачны расол. Пльвуну заставалі. Апускаячыся ў шахту, праходчыкі жартавалі:

— Надзявайце, хлопцы, кажухі. Там — Артышка цяпер...

Але хутка сапраўды давялося надаваць дэбела адзенне, хаваць рукі ў футравыя рукавіцы. Са стала шукі сапраўды павяла артышкінай сцяжэй. Спены абледзянелі, на іх павяліся асакулі. У будуюць зноў гурзілі пнемаломы. Без іх цяпер цяжка справіцца з мэрзлым грунтам.

Шахцёры загаварылі пра маладога інжынера з павягаю:

— Кажуць, дзед у яго рудакопам быў...

— Значыць, і ў ім костачка шахцёрская!

У той дзень Любімаў прыхаў на шахту раней звычайна. Ранішняя змена спускала ў ствол шахты цюбінгі. Задзяжжа чыгуных шматпудовых цюбінгаў у калію на глыбінні чатырысот метраў — работа складаная і адназначная. Ад яе залежыць дзейнасць праходчых шахтабудавальнікаў і Случка раёнаў. Ім патрэбны парада і дапамога — навуцкі гарышчакі справе.

Перад спускам у шахту Любімаў зашоў у канторку. Трэба было запісаць у журнал-памятку нарад для карговай змены праходчых, а за адно паглядзець, ці няма ў журнале новых заваў інжынера на тэхніцы баспекі. Шпоцкі зачасціў ён на

другую шахту. Чым глыбей у нетры прабіваюцца праходчыкі, тым часцей ён наведвае іх.

Любімаў раскруціў журнал-памятку, але не паспеў зрабіць у ім запіс нараду, на парозе павялілася плячэстая постаць Уладзіміра Мургі. З яго шахцёрскай робы сцякала вада. Гумавыя боты былі ў гліне. На ўсім відаць, што брыгадзір толькі што падняўся з шахты.

— Вось яна! Першая, беларуская! — крыкнуў ён і паставіў гарняцкую каску, напоўненую калійнай солю. — Дабраліся мы да яе! Раней тэрміну...

Любімаў закруціў журнал і нахіліўся над каскай. Нарэшце даканаліся. Колькі бясонных начэй правёў ён пад зямлёю разам з праходчыкамі.

— На чатырыста чатырнацятм метраў раскруціў прамысловы гарызонт, — расказаў Мурга, паблісваючы сінімі вачыма. — Без прымесяў. Якісна...

А Любімаў ужо націгнуў на сцябе шахцёрскую робу. Калі апусціўся ў ствол шахты, праходчыкі ачышчалі пласт калійнай солі ад гліны, адмапоўвалі ваду. Любімаў загадаў нагрусціць будую калійнай солю. І вось першая будова з дабычай пайшла на-гара!

Пакуль Любімаў знаходзіўся ў шахце, радасная вестка разнеслася па ўсіх аб'ектах будоўлі. На адным і групамі шахтабудавальнікі прыходзілі да другога капра. Кожны спытаўся да будзі, каб сваімі вачыма паглядзець на калійную соль.

Дя капра павялілі Гаўпман, Парыскі, скаратар партыйнага камітэта Гнусаў. Ён падыйшоў да Любімава, паціснуў яму руку, павішавіў з поспехам.

Хутка сабраліся на будавальніцкую пляцоўку каласнікі з Чыгувічэй. Іх, хлеларобав, таксама ўзрадавала гэтая першая будова калійнай солі. Гэтае багацце пойдзе на каласніцы палі. Мінеральныя ўгнаенні даводзіліся ваць за дзесяткі кіламетраў. З Случка. А туды іх прывозіць у вагонах здалек. Цяпер будуюць угнаенні сваё ў Беларусі. Вось яны — побач. Зашуміць збавына на палях...

Нечакана ля капра ўзнік мітынг. Уладзімір Мурга стаў у кузае грузавіка з раскрытымі бартамі і расказаў прысутным будавальнікам і каласнікам, які шахцёры прабіваўся да багатых залежаў калійных солей. І вось урачысты момант наступіў. На месца раней тэрміну шахцёры ўскрылі паст... Ужо ў будучым годзе тысячы тон угнаенняў пойдзе з калійнага каміната на каласніцы палі. Жыцары атрымаюць і сваю беларускую харчовую соль...

Ён акінуў позіркам людскі натоўп і раптам убацькі Кіму. Не адзінен да самага капра. Каб можна было бачыць трыбуны, Кіма залезла на аўтамабільную эстакаду і ўсміхалася адтуль зверху. Валыціну. Ківае галавою: маўляў, гавары. Народ чакае...

Лічы працягваюць мітынг, яшчэ чуліся ўрачыстыя словы начальніка шахты Любімава, калі з трышай шахты прынёслі новую хвалючую вестку: на глыбінні 364 метры праходчыкі ўвайшлі ў тоўшчу каменных солей.

Салігорск.

Многія мастакі рэспублікі прысвячаюць свае творы жыццю народнага паэта Беларусі Янкі Купалы. На здымку: малюнак мастака Я. Раманоўскага «А хто там ідзе?»

Я. Купала і А. Кальцоў

Песня сувязі звязваюць творчасць Янкі Купалы з братнімі славянскімі літаратурамі, асабліва з рускай класічнай паэзіяй, вялікую любові і пільную ўвагу да якой беларускі пясняр пранёс праз усе свае жыццё.

Перадавыя ідэі, слаўныя традыцыі і найвышэйшыя дэбеты рускай літаратуры зрабілі жыццёвычы ўплыў на фармаванне светапогляду, аэтычных прынцыпаў і паэтычнага майстэрства Я. Купалы, дапамагілі яму стаць на шлях народнасці і рэалізму. У сваіх аўтабіяграфічных матэрыялах беларускі паэт аб гэтым пісаў: «Кніга, дзе гаварылася пра цяжкую долю беднага люду, заўсёды мяне захапляла. З гэтага, вядома, вынікае, што такія аўтары, як... Янкі Кальцоў і Кальцоў мяне больш за ўсё цікавілі».

Паэзія Аляксея Кальцова, які паказаў цяжкую працу і няволю, веліч і характар рускага селяніна, апавітаўшага пацучы простага чалавек, не магла не прыцягнуць увагі Я. Купалы.

Песні А. Кальцова, як адзначаў А. Герцан, выйшлі з самых нетраў вясковай Расіі, яны былі напоўнены жыццёвай праўдай пра селянскую долю, у іх адчуваўся непаўторны рыс рускага нацыянальнага характару, вялікая вера ў сілы працоўнага чалавек.

Самабітнасць, прастата і напяртарства паэзіі А. Кальцова грунтаваліся на фальклорных традыцыях, песеннай аснове, музычнай напеўнасці верша, — на тых якасцях, якія асабліва былі блізкімі лірыцы Я. Купалы. Беларускі паэт любіў вершы А. Кальцова, захапляўся іх прастамай і задухоўнасцю, патрыятычнымі матывамі, яркімі і жыўнымі вобразамі людзей працы.

У купалаўскай лірыцы, якая таксама сваімі вытокамі была цесна звязана з фальклорнымі крыніцамі, часам адчуваецца каліцоўскае матывы. Вершы Я. Купалы «З песні няволі», «Што ты спіш?», «Поле роднае», «Заход сонца», «На сена-

жаці», «Хатка» сваім рытмічным складам і песеннымі інтанацыямі пераклікаюцца з творамі А. Кальцова. Зрэдку трапляе нават і тэкстуальнае падабенства:

У Кальцова:
Сяду я за стол
Да подумаю;
Как на свеце жыць
Одинокому?
(«Раздумье селянина»).

У Купалы:
Эх, і як тут жыць
Сэрцу чуткаму
Алчуранаму,
Адинокаму!
(«З песнь вядолі»).

Але вучоба Купалы ў Кальцова ішла не па лініі знешняга наследавання. Беларускі паэт, глыбока засвойваючы каліцоўскія традыцыі, творча выкарыстоўваючы наабоныя вобразы і матывы, добра разумее, што першам рускага паэта неспае грамадскага гучання, сацыяльнага пратэсту.

Таму Я. Купала ідзе непараўнаўча далей А. Кальцова і не абмяжоўваецца паказам жыцця і побыту селяніна. У яго гімн чалавеку працы перарастае ў заклік да рэвалюцыйнага барацьбы за існасць і свабоду.

Гэта вельмі выразна відаць пры параўнанні вершаў «Што ты спіш?» Я. Купалы і «Што ты спіш, мужычок?» А. Кальцова. У рускага паэта — гэта толькі докор селяніну, які страціў сілы і веру ў будучыню, згадуе і з гора апусціў рукі. Кальцоў свой зварот да селяніна абмяжоўвае бытавымі рамкамі:

А теперь под окном
Ты с усмешкой сидишь
И вись лень на печи
Без просыпу лежишь.

Купалаўскі верш «Што ты спіш?» мае шырокае грамадскае гучанне. Гэта не проста зварот да селяніна, а заклік да ўсяго беларускага народа ўзніцца на рэвалюцыйнай барацьбу. Беларускі пясняр усю ўвагу скіроў-

вае на сацыяльныя пытанні, каб наглядна паказаць селяніну, хто вінаваты ў яго нягодзі:

А последнеки грош
З тебе лупишь казна,
Хоть у хате дзяням
Хлеба, соли няма.

А не грошы ж твае
Там у банку ляжаць?
Не за грошы ж твае
Цар ідзе ваяваць?

Паўтарэнне звароту «Не за грошы твае» вельмі добра падкрэслівае сацыяльную нароўнасць, бо мазольнай працай селяніна ствараюцца псе балачкі, за яго грошы будуецца палацкі, царквы, утрымліваюцца зграі чыноўнікаў і прытаных, а сам гараваннік пралавае кроў на вайне, не мае хлеба, ходзіць у лапцях. Грозным клічам да барацьбы гучаць купалаўскія радкі:

Калі стрельбу ў цябе
Алабраві тваю,
Ты з застрыху ваэмі
Касу востру сваю!

Верш Я. Купалы «Што ты спіш?» — яскравы прыклад творчага, актыўнага асэнсавання, далайшага развіцця і паглыблення паэтычнай традыцыі А. Кальцова.

Цікава адзначыць, што верш Я. Купалы «Што ты спіш?» па дэзарурных умовах не мог трапіць ні ў адзін зборнік дэарвалюцыйнага часу і быў надрукаваны пад назвай «Набудка» за межамі царскай Расіі ў кнізе Л. Свяціцкага «Відрожанне біографічнага пісьменства» (Львоў, 1908 г.)

Дарчы тут сказаць яшчэ пра адзін выпадак калі Я. Купала звяртаўся да верша А. Кальцова «Што ты спіш, мужычок?». У 1924 годзе ў спішы сатырачных верш Я. Купалы «Для насеннай газеты БЛЭВ. Што ты спіш? (На Кальцоў)» — сваёсабліва пародыя, накіраваная супраць наўдальных гаспадарнікаў з выдавецтва, якія запустілі справу з выпускам кніг. Першыя дзве стра-

ПІСЬМЫ ў РЕДАКЦЫЮ Як жа наракаць, калі сам вінаваты

Сураж — гарадскі пасёлак. Тут жыюць рабочыя, каласнікі, шмат інтэлігенцыі. Есць багата бібліятэка, якая размешчана ў прасторым памяшканні. На яе паліках 22 тысяч кніг. У ёй працуюць чатыры бібліятэчныя работнікі. Апрача таго, у бібліятэцы ёсць 15 кніжных для пэўнай працы, каб людзі павышалі культуру, чыталі кніжкі: бібліятэчныя работнікі могуць наладжваць канферэнцыі чытачоў, выступаць перад рабочымі і каласнікам з дакладамі. Аднак бібліятэку называюць нікім кутком. Пры выдачы кніг тут сядзяць г. Чарнігіна і Кісялёва. За цэлы дзень яны абменьваюць 20—30 кніг — і ўсё. Праўда, пасляковая бібліятэка

павінна аказаць дапамогу 10 сельскім бібліятэкам, аднак ні Чарнігіна ні Кісялёва ніколі там не бываюць. Аб гэтым ведае загадчык Віцебскага раённага аддзела культуры тав. Ільінец. Ведае і маўчыць. Па яго параджэнню загадчыца чытацкай залы бібліятэкі Н. Русакова, якая мае вышэйшую бібліятэчную адукацыю, пераведзена на працу ў раённы аддзел культуры. Цяжка сказаць, чым яна там карысным займаецца, адно вядома, што добра паперы падышывае. А зарплату атрымлівае за загадчыца чытацкай залы Суражскай пасляковай бібліятэкі.

Ведаючы пра такія махінацыі, работнікі Суражскай бібліятэкі аўтаматна занялі работу. Бывае ў Суражы і тав. Ільінец, але ніхіль не можа зрабіць заўвагі ні Чарнігінай, ні Кісялёвай. Як жа яму наракаць на вінаватых, калі сам у гэтым вінаваты.

Г. КАРЛІН,
Віцебскі раён.

А падпісчыкі спадзяюцца...

Загадчыкам кнігарні ў гарадскім пасёлку Свір я працую ўжо шмат год. Работнікі магазіна заўсёды перавыконвалі план продажу кніг. Заўсёды былі задаволены і пакупнікі.

Сёлетня нам трэба прадаць кніг на 300 тысяч рублёў, гэта значыць, каб кожны чалавек гарадскога пасёлка набыў літаратуры ў сярэднім на 30 рублёў.

У наш магазін кнігі завозаць з баз Мядзельскага райскаўскага вываюць выкладкі, калі падпісчыкі выданы працуюць у раённым цэнтры, а нашы падпісчыкі чакаюць і чакаюць на туберкулёзу. У краінах гэтых кнігі не дайшлі да Свіра, а былі прададзены ў Мядзелі, хоць там на іх не праводзілі паліцыю. Або другі прыклад. 20 чалавек пацісаліся на збор твораў Пушкіна ў 10 тамак, а ў наш магазін дайшлі толькі другія і трэція тамак. Падпісчыкі не хочучь браць гэтыя тамак без першага. З-за такой дастайкі кніг многія жыцары гарадскога пасёлка Свір не жадаюць падпісвацца і на новы выданы.

Апрача таго, да нас у магазін завезлі лініі 26 экзэмпляраў другога тома дзіцячай энцыклапедыі. Як і трэба было чакаць, гэтыя кнігі в суму 728 рублёў ляжаць на кніжнай паліцах, бо чытачы не хочучь купляць другі том без першага.

Калі ж, нарэшце, мядзельскія тавараўзнікі навуцкім забеспечыць падпісчыку патрэбнымі выданнямі? А гэтага залежыць не толькі выкананне плана, але і рост духавата багацця нашых людзей.

С. ЯНОВІЧ,
загадчык кніжнага магазіна гарадскога пасёлка Свір Мінскай вобласці.

Шлях-гасцінец даўно Прада мной лёг, ляжыць,
Дый па ім неўжа мне
Ні ятаць, ні хадзіць,
Хто ж трымае мяне,
Кого кінучь мне жаль?
Што да гэтай пары
Не пуншуча я ўдаль?

Творчыя сувязі Я. Купалы з паэзіяй А. Кальцова сведчаць аб тым, што беларускі паэт, выкарыстоўваючы дасягненні рускай паэзіі, ніколі не траціў рыс нацыянальнай самабытнасці, а някрасавіцкі і каліцоўскія матывы ў яго творчасці, як трапіна адзначаў Я. Колас, «прапушчаны праз прызму купалаўскага паэтычнага ўспрыняцця і авеланы сваёсаблівацю яго выдатнага таленту».

С. АЛЕКСАНДРОВІЧ.

Пра гэта варта падумаць

Маладзечанскія кантрасты

рызаці сімфанічнай музыкі яго не вельмі турбуе.

Між тым, на Маладзечаншчыне толькі і павяжваюць музыку. Менавіта тут наладзіліся пудоўныя традыцыйна наладжаныя сваты: песні каля вільчана абеліска ў гонар воінаў Савецкай Арміі і партызан, загінуўшых у дні Айчынай вайны, у раёне возера Нарач. І трэба сказаць, што гэтыя сваты год ад году становяцца больш мягавалоднымі, урачыстымі і цікавымі. Не толькі лёгкая эстрадная музыка і вышпленні самалейнасці карыстаюцца на іх поспехам: з вялікай увагай і цікавасцю слухаюць тут і сур'езную, «вялікую» музыку. Гэта яскрава пацвердзілі два сімфанічныя канцэрты, якія былі наладжаны ў час свята песні. На спецыяльна пабудаванай на возеры жаніярнай эстрадзе сімфанічны аркестр Беларускай філармоніі і Дзяржаўная акадэмічная капэла БССР выступілі з вялікай мастацка-стобунай праграмай. Дзесяткі тысяч слухачоў з увагай праслухалі і гора чарна прынялі «Святочную ўвертуру» Д. Шастаковіча (дырыжор заслужаны артыст БССР В. Дуброўскі), «Есць такія партыя» А. Соліна (дырыжор Роўда), «Гімн працы» Ю. Семьянікі, сімфанічную паэму «Нарач» Ул. Алоўнікава, «Ліцце, галубы» І. Дунаеўскага (салісты Л. Ілюковіч, В. Барадзіна і В. Фамічэнка), песню А. Каландзенка «Па-над Нарачу» і другія творы.

На другім канцэрце, які адбыўся на канцэртнай пляцоўцы каля абеліска, сімфанічны аркестр і харавыя калектывы выканалі фінал з кантаты Фларкуа «Калоднікі» і кантату «Беларусь» А. Багатырова.

Характэрная рыса ўсіх без выключэння летніх сімфанічных канцэртаў — вялікая цікавасць да іх шырокіх колаў народа. У розных гарадах нашай рэспублікі ні разу выканаўці не мелі падстаў скарыдзіцца на малую колькасць слухачоў альбо на няўпарту іх да музыкі.

Многія сімфанічныя сувязі ўзніклі таксама паміж аркестрам і слухачамі горада Маладзечна. У гэтым годзе тут быў праведзены цэлы цыкл канцэртаў-лекцыяў універсітэта музычнай культуры, некалькі разоў выяздзіў аркестр і для сустрэч з наведвальнікамі гарадскога парку. На рэспубліканскай нарадзе работнікаў культуры загадчык гарадскога аддзела культуры В. Носаў у сваім выступленні гаварыў аб цікавасці маладзечанскіх слухачоў да сімфанічнай музыкі і выказаў пажаданне, каб канцэрты аркестра наладжваліся ў горадзе як мага часцей.

Усё гэта давала падставу думаць, што апошні канцэрт летняга цыкла пройдзе ў Маладзечна паспяхова і прынесе карысць як слухачам, так і выканаўцам. Аднак здарылася інакш. Калі аркестр у поўным складзе прыхаў у Маладзечна і ў вызначаны час з'явіўся на канцэртнай пляцоўцы, аднак, чаго не хапала для таго, каб пачаць канцэрт, гэта... слухачоў. Прачачкаўшы дарэмна каля дзвюх гадзін, калектыв вымушаны быў развіцца, а кіраўніцтва аркестра заявіла невялікай справе складання агу... Гэты беспрыкладны ў гісторыі летніх гастрольных выездаў балючы зразіў і збантэжыў артыстаў. Аказваецца, у горадзе не было афіш аб канцэрце, не аб'явілі аб ім і на парадзе, нічога не ведала і дырэкцыя гарадскога Дома культуры, куды быў перанесены канцэрт з-за халоднага надвор'я. Аднак не з-за халоднага надвор'я адміністрацыя канцэрт. Хутчэй гэта адбылося з-за абмяжаваных адносін работнікаў аддзела культуры на чале з В. Носавым, які не дапамог арганізацыі канцэрта і тым самым паказаў, што важная справа папуля-

КІНАЛЕТАПІС ТЭАТРА

Саракагоддзі з дня заснавання Тэатра імя Янкі Купалы беларускія дакументалісты прывялі кінаарыскі «Слаўны шлях», створаны на кінастудыі «Беларусьфільм» (сінэарыскі Я. Раманоўскага, рэжысёр В. Тураў, апэратар С. Фрыд).

Выкарыстоўваючы тэатральныя і кінаархівы, кадры гістарычнай кінахронікі і сцены з асобных спектакляў і фільмаў, аўтары кароткаметражнага фільма ў сцэнальнай форме знаёміць глядача з гісторыяй творчага развіцця тэатра. На працягу трыццаці хвілін перад глядачом праходзіць амаль усе асноўныя этапы творчага шляху тэатра.

Драматургія Янкі Купалы, імя якога з гонарам носіць тэатр — «Паўлінка», «Прымак», «Раскіданае гняздо» — адзіправа выключную ролю ў творчай дзейнасці тэатра. У спектаклях па п'есах «На Купале», «Машычка», «Каваль-ваюда», «Кастусь Каліноўскі» Я. Міроніча — першага мастацкага кіраўніка тэатра атрымалі ўвасабленне фальклорныя і гістарычныя тэмы з жыцця беларускага народа. Такія рэалістычныя творы, як «Мішчэ» Д. Фурманова і С. Паліванова, «Бронянікі 14-69» Ус. Іванова, з'явіліся выдатнай падзеяй у жыцці тэатра. Яны зацвердзілі яго на шляху стварэння новага рэвалюцыйнага рэпертуару. «Мост» Я. Раманоўскага — першая беларуская сучасная п'еса, якая выйшла за межы рэспублікі. Спектаклі па п'есах «Гута» Р. Кобена і «Міжбур'е» Д. Курдына атрымалі прызнанне на Усесаюзнай адмініяцкай мастацтваў у Маскве ў 1930 г. Творчы беларускі драматургі «Балюшчыны» К. Чорнага і «Канец дружбы» К. Крапівы былі з поспехам пастанавлены тэатрам.

1940 год. Першая дэкада беларускага мастацтва і літаратуры ў Маскве. Тэатр тады паказаў сталічаму глядачу свае лепшыя спектаклі: «Апошнія» М. Горкага ў пастановах М. Зорана — адзін з лепшых горкаўскіх спектакляў, «Хто смяецца апошнім» К. Крапівы — класічны твор беларускай драматургіі і яшчэ аднаго тэатральнага мастацтва, «Патвель воўка» Э. Самуіленка і «Партызаны» К. Крапівы.

Кінафільм знаёміць нас са спектаклямі перыяду Вялікай Айчынай вайны («Рускія людзі» К. Сіманова, «Фронт» А. Карнейчука), з лепшымі творамі пасляваеннага часу — «Крамлёўскі куратнік» і «Трэцяй патэтычнай М. Пагодзіна, у якіх галоўную ролю Ул. І. Леніна з поспехам выконваюць народныя артысты ССРСР П. Малчанав і В. Платонаў. Спектаклі «Канстанцін Заслонаў» А. Маўзо-

на і «Піюны жаваранкі» К. Крапівы, удастоены Сталінскай прэміі.

Перад глядачом праходзіць галерэя вобразаў, створаная адным з заснавальнікаў тэатра — артыстам Ул. Крыловічам, такімі майстрамі беларускай сцены, як Г. Грыгоніс і Е. Міронава, Ул. Уладзіміраў і І. Ждановіч, Г. Глебаў і Л. Рэжыка, Б. Платонаў і В. Галіна, П. Малчанова і В. Пола, Л. Рахленка і Р. Кашышчыкава і многія іншыя.

Аўтары фільма нарысавалі паказалі рабочыя моманты ў часе стварэння спектакляў. Мы маем на ўвазе кадры, дзе адлюстраваны чытанне п'есы К. Крапівы «Мілы чалавек» і рэцэпты ўручка з п'есы В. Зуба «Злавацца не трэба». Цікавы фінал фільма, дзе ў розных ролях паказаны вядучыя майстры тэатра.

Разам з тым трэба сказаць і пра істотны недахоп, які не пазбеглі аўтары кінаарыска «Слаўны шлях». Акадэмічны тэатр імя Я. Купалы, яго плённае творчасць з'яўляецца цэлай эпохай у развіцці беларускай культуры. І, магчыма, да саракагоддзя тэатра трэба было стварыць дакументальна-мастацкі фільм. Гэта, вядома, не значыць, што мы супраць кароткаметражнага фільма ў гэтым жанры. Наадварот, мы лічым, што беларускія дакументалісты зрабілі добрую, карысную справу. Гутарка зрэшты ідзе не аб метражы фільма, а аб тым, што ў кінаарыск трэба было імя твора, а не абавязкова расказаць глядачу пра самае галоўнае і істотнае з гісторыі тэатра, які праішоў складаным і павучальным шляхам. Гаворачы аб асноўных работах тэатра, аўтар сінэарыска чамусьці абыйшоў маўчаннем такія значныя спектаклі, як «Салавей» Эм. Вядул і «Ірышка» К. Чорнага, «У ступах Украіны» і «Платон Крэтат» А. Карнейчука, «Машынька» А. Афінагенава і «Хлопец з нашага горада» К. Сіманова, «Неспакойная старасць» Л. Рахманова.

На жаль, у кінаарыск амаль нічога не сказана пра рэжысуру тэатра і яго мастакоў, якім разам з актэрамі належыць вялікая роля ў стварэнні спектакляў, творчых слаўя тэатра. Калі глядзіш фільм, джк ствараецца ўражанне, што там заняты толькі вядучыя актэры, між тым як у тэатры плёна працуе цэлая плеяда актэраў так званых сярэдняга пакалення.

Невыразна сказана і пра моладзь, ад зольнасцей якой, па сутнасці, залежыць далейшы творчы рост тэатра.

Аўтар сцэнарыя ў асноўным спыніўся на творчай дзейнасці тэатра, пакінуўшы ў баку яго шматгранную грамадскую дзейнасць (гастролі, шматгадовая

ПРА ПІСЬМЕННІКА І БАРАЦЬБИТА

«Яго пах (пах сена. — М. К.), зметаны з пахам жытняй саломы, напаянае бадзёрасцю, нават радасцю, што хочацца хутчэй устаць і ісці ў басконія, ззяючая ў сонцы паці і дугі, хапіцца за плуг або за касу і там, пад павісім у нябеснай сіняе няўмоўным туркаце жаваранкаў і шчыбеце іншых птушак, на поўныя грудзі адчуць, што свет прыгожы, што варта ў ім жыць, штосці любіць, шкадаваць і штосці ненавідзець». Гэта хвалюючае пачуццё Андрэя Касцёвіча, галоўнага героя рамана «Сустрэнемся на барыкадах», можна паставіць эпіграфам да ўсёй творчасці Піліпа Пестрака — чалавека, для якога пульс жыцця народа з'яўляецца пульсам уласнага сэрца.

Менавіта такім пачынае пісьменніка даследчык К. Хромчанка ў маннаграфіі «Піліп Пестрак», выдзенай АН БССР у 1960 г.

«Пазія, народжаная ў барацьбе», — так называецца першы раздзел кнігі, дзе крытык паказвае шляхі становлення творчасці пастарэвалюцыйнага, амагара за народнае шчасце. Піліп Пестрак прайшоў у літаратуру ў другой палове 20-х гадоў. Пэра з першых жа крокаў літаратурнай дзейнасці выступіў з выразнымі барацьбы за вызваленне роднага краю ад буржуазна-памешчыцкага прыгнёту. Ён пісаў «ад душы» пра тое, што на-сапраўды хвалівае яго, што ён сам добра ведаў, перажыў. Вось чума асноўнай крыніцы творчасці Пестрака была рэвалюцыйная рэалістычнасць.

І вельмі добра робіць аўтар маннаграфіі, што знаець чытача з грамадска-палітычным жыццём 20-х гадоў ў заходніх абласцях Беларусі, з асяроддзем, у якім фармавалася творчасць Пестрака. Праўда, у кіне звесткі аб сацыяльна-эканамічным і культурным жыцці 20-х гадоў пададзены як самастойныя часткі даследавання, пасля якіх ужо расказваецца аб становленні творчасці пісьменніка. На нашу думку, было б лепш, калі б крытык аналіз давераснёўскай творчасці Піліпа Пестрака зрабіў у арганічнай сувязі з літаратурным і грамадска-палітычным жыццём 20—30-х гадоў.

Трэба сказаць, што і біяграфічная частка даследавання атрымалася сухая і схематчная, аўтар абмяжоўваецца толькі паведамленнем асноўных дат жыцця і творчасці пісьменніка.

У маннаграфіі аналізуюцца не толькі найбольш значныя творы пісьменніка, але і самыя яго першыя, яшчэ ў многім недасканалыя вершы. Такі аналіз твораў дае магчымасць прасачыць за ростам творчага майстэрства пісьменніка.

Гаворачы аб тым, што і ў творчасці сваёй П. Пестрак быў камуністам, К. Хромчанка паказвае героя давераснёўскай творчасці Піліпа Пестрака — мужа рэвалюцыйна-ра-патрыята, байца, які ніколі не схіляўся ў лакары перад ворагам, змагаўся і перамагав. «У вершаваным стылі не амагара-адзіночка, — піша крытык, — а рэвалюцыйнер, які кроўна звязаны са сваім народам», які «праз турэмныя краты бачыць светлае заўтра свайго народа і гатовы дзеяць яго хутчэйшага надыходу перадапоўнае любяча цяжкасці».

Заслугоўваючы увагу тры старонкі кнігі, дзе даследчык аналізуе вершы, напісаныя Пестраком у турме. Аптымістычная, жыццеспрыяждальная інтанацыя ўласіва гэтым творам. Нават за матывамі трагічнымі, за матывамі смутку, жалю відць душа чалавеча-гуманіста, які адчувае сваю аднасіць з народам, верыць у светлую будучыню яго. І аб чым бы пісьменнік ні пісаў, — аб каханні, аб прыродзе, пра астражне жыццё змагаючыся — амаль у кожным сваім вершы ён закранае сацыяльныя праблемы, надзённыя пытанні грамадскага жыцця. Напіранні над вершамі Пестрака даюць падставу аўтару маннаграфіі сказаць, што «давераснёўская творчасць Піліпа Пестрака з'яўляецца прыкладам таго, як у барацьбе працоўных нараджаецца новая літа-

ратура, якая адлюстроўвае рэвалюцыйны настрой мас, іх імкненні да сацыялістычнай перабудовы грамадства».

Гэта слушная думка, набыла б яшчэ большую пераканаўчасць, калі б даследчык характарыстыку вершаў пэра рабіў у цеснай сувязі з грамадскім жыццём, калі б, раскрываючы ідэйную задуму твора, адзначаў і асаблівасці яго мастацкага ўвасаблення. Важна паказаць не толькі што адлюстроўвае пісьменнік, але і як ён гэта робіць. У маннаграфіі ж няма адзінства ідэйна-мастацкага аналізу твораў, а таму і няма цэласнага ўз'ялення аб варыяцыі таго ці іншага твора пісьменніка.

Значна лепш за пэшыю напісаная другая частка даследавання, дзе крытык робіць аналіз рамана «Сустрэнемся на барыкадах» — эпаса геранічнага мінулага, як называе твор даследчык. У гэтай частцы Хромчанка расказвае аб дзейных творчых пошуках пісьменніка, аб уласкаманні ім жанрам прозы.

Ад невялікіх замалевак партызанскіх будняў, паказу асобных эпізодаў з жыцця народа ў часы фашыскай акупацыі Пестрак узямае да стварэння больш буйных мастацкіх твораў, у якіх спрабуе ўжо раскрываць складанасць чалавечых характараў («Лясная песня», «Муж і жонка», «Пачатак» і інш.). Адначасна эвалюцыю ў развіцці майстэрства Пестрака, крытык правільна сцвярджае, што напісанне аповесці і аповесці з'явілася своеасаблівай падрыхтоўкай пісьменніка да стварэння буйнага эпічнага твора — рамана «Сустрэнемся на барыкадах».

Непасрэдна ўдзельнік рэвалюцыйнай барацьбы ў заходніх абласцях Беларусі, быў падпольчык-рэвалюцыйнер П. Пестрак у раманах адлюстроўвае аб'ядзеленае жыццё працоўных заходніх абласцей Беларусі і іх барацьбу за сваё вызваленне, ускрывае прычыны ўзнікнення і развіцця рэвалюцыйна-вызваленчага руху, паказвае рост рэвалюцыйнай свядомасці мас, расстаноўку класавых сіл на розных этапах барацьбы. Насчынае жыццёвымі канфліктамі і драматызмам робіць твор жыццём і цікавым — рэалістычным. Так ацэньвае Хромчанка рамана «Сустрэнемся на барыкадах».

Паколькі «кожны эпізод, кожны вобраз, асноўны ці другарады, раскрываецца пісьменнікам у сацыяльным плане, выяўляе нейкі новы бок грамадскага жыцця, адняе непрымірымых супярэчнасці двух супрацьлеглых лагераў», даследчык падрабязна характарызуе асобныя вобразы, адзначае іх эвалюцыю ў арганічнай сувязі з грамадска-палітычным жыццём, адлюстраваным у творы.

У раманах цэлая галерэя разнастайных вобразаў і кожнаму з іх Пестрак надае своеасаблівыя рысы характараў, заўважае тое, што вылучае яго сярод другіх вобразаў, робіць яго жыццём і тыповым. Адзначаючы гэта, К. Хромчанка падкрэслівае, што «роўнымі з'яўляюцца жыццёвыя дарогі многіх герояў рамана, неадналькавыя іх характары, узровень развіцця свядомасці, таму па-рознаму прыходзяць яны ў лагер рэвалюцыйны або становячыца па другі бок барыкада».

Цэнтральнае месца ў раманах займаюць вобразы рэвалюцыйна-падпольчыкаў, камуністаў Андрэя Касцёвіча і Івана Паддубнага, якім значную увагу ўдзяляе і даследчык. Крытык расказвае аб тых жыццёвых універсітэтах, у якіх фармавалася характар кожнага з гэтых герояў. Мы бачым Касцёвіча і Паддубнага сярод сялян і ў асяроддзі рабочых, у турме і на свабодзе, у вёсцы і ў горадзе, у

працы на полі, на лузе, на заводзе і ў партызанскім атрадзе. І заўбеды перад намі паўстаюць вобразы сейбітаў бурны, сейбітаў народнага шчасця, выдатных кіраўнікоў народных мас і стойкіх барацьбітоў за іх справу.

Захапіўшыся грамадска-палітычнай біяграфіяй гэтых герояў твора, аўтар маннаграфіі, між тым, недастаткова раскрывае іх індывідуальныя характары, што, зразумела, аб'яднае характарыстыку вобразаў. На нашу думку, з належнай паўнамоцтва разабраў крытык толькі вобраз Вольгі-Надзі Харашэвіч, у якой «жыццё, барацьба, каханне рэвалюцыйнага выступілі як адзінае, непадзельнае цэлае».

Характарыстычны «Сустрэнемся на барыкадах» як гісторыка-рэвалюцыйны рамана, аўтар маннаграфіі адзначае і мастацкія асаблівасці яго, звяртае ўвагу на творчую манеру Пестрака.

«Крыніцай разнастайных выяўленчых сродкаў рамана (эпітэтаў, параўнанняў, метафар, паэтычных вобразаў і г. д.), — піша крытык, — з'яўляецца жыццё, быт працоўнага народа». Пестрак добра ведае і адчувае мастацкія формулы народнай пазыі, яе выяўленчыя сродкі, ён умець таленавіта, творча асэнсоўваць мастацкі матэрыял фальклору.

Даследаванне майстэрства пісьменніка наглядна пераконвае чытача ў тым, што Піліп Пестрак — здольны майстар мастацкага слова. Варта прыгадаць дадзенае ў рамана «Сустрэнемся на барыкадах» апісанне крынічкі, лясных дарож, сенаскоў, летняй раіцы і г. д. Колькі тут задумана-шчырага, узнесена-апаэтызаванага пачуцця! Гэтак захаляюча — прыбывае і па-жыццёваму прадэма маю напісаных толькі мастак, які добра валодае пером.

Шкада, што такое майстэрства Пестрака выяўляецца не ва ўсіх частках рамана. Чамусьці даследчык творчасці пісьменніка толькі бегла заўважае аб гэтым. У маннаграфіі, напрыклад, адзначаюцца, што ў рамана «Сустрэнемся на барыкадах» «публіцыстыка і гістарычныя звесткі ў некаторых выпадках выступаюць без непасрэднай сувязі з сюжэтам, з лёсам асобных герояў і што «пры аэра-в'яглёнім гістарычным падзеі Пестрак... часта абмяжоўваецца простым апісаннем з'яў таго жэта, каб адлюстравалі іх». Гэтыя правільныя заўвагі былі б больш пераканаўчымі, калі б крытык у падрабязнасці іх прывёў больш яркія і канкрэтныя прыклады з рамана.

Слаба адзначан у маннаграфіі ўплыў А. М. Горькага на творчасць Пестрака. А гэты ж уплыў вельмі відэачы ў рамана «Сустрэнемся на барыкадах». Тут пісьменнік іны раз паўтарае словы горькабскіх герояў аб вартасці чалавека, аб яго прызначэнні. Выступленне перад судом Андрэя Касцёвіча і другіх арыштваных рэвалюцыйна-падпольчыкаў надавае судовыя прамовы Паўла Уласава і яго таварышаў з рамана А. М. Горькага «Маці».

Мала гаворыцца ў маннаграфіі пра публіцыстыку Пестрака, пра яго літаратурнажыццёвыя работы.

Можна сказаць, што кніга К. Хромчанкі пра Піліпа Пестрака стане прамога да больш сур'езнага даследавання і папулярназачы творчасці пісьменніка. Маннаграфія — гэта першая ў літаратуразнаўстве спроба зрабіць усебаковы разгляд жыцця і творчасці Піліпа Пестрака. І, бадай, не будзе перацэнкам сцвярджаць, што аўтар кнігі ў асноўным здолеў выканаць сваю задачу.

М. КАСЦЯН.

У цэнтры ўвагі многіх выдвільнікаў Гродзенскай абласной выстаўкі народнай творчасці быў экананат работы гуртка мастацкай вышукі абласнога Дома народнай творчасці—многокаляровыя табелен на тэмы беларускага народнага танца «Лявоніха».

Фота В. Кушнера.

ЮНАЦЬКІЯ ГАЛАСЫ

Кожны год творчыя калектывы рэспублікі з цэльнай сур'езнасцю малодзых актывіў — выхаванцаў Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута. Юнацкія шчырыя сэрцы прыносяць на сцэну сваю гарачую любоў да мастацтва, свежыя думкі, палымныя пачуцці.

Днямі на сцэне Тэатра юнага глядача выпуснікі гэтай вышэйшай навучальнай установы паказалі свае спектаклі.

Ужо адзначаць раз мы з'яўляемся сведкамі такой радаснай падзеі. З трох выпусніцкіх спектакляў два («Не было ні гроша, да рантам алтын», «Паехаўшы, застаўся дома») пастаўлены з густам, глыбокім разуменнем стылю і жанра твора маладым рэжысёрам, дацэнтам А. Бутаковым, які скончыў наш інстытут у ліку першых яго выхаванцаў. Гэта найлепшы доказ палымнай дзейнасці навучальнай установы, карыснага супрацоўніцтва старэйшых вядомых майстроў (мастацкі кіраўнік курса і рэжысёр спектакля «З'явацца не трэба» К. Саннікаў) з маладымі педагогамі.

Станоўчыя рысы выпуску 1960 года праявіліся і ў тым, што навясціла агульнае мастацкае культуры новых актывіў, іх прафесіянальнае ўмельства. Гэтым сірылі і выступленні студэнтаў перад глядачамі яшчэ задоўга да экзаменаў (у прыватнасці, у спектаклі «Не было ні гроша, да рантам алтын»), а таксама іх удзел у канцэртах.

Усе спектаклі ансамблевыя і сыграны ў адзінай манеры, якая вынікае з жанравай свабоднасці твораў. І хоць перад дзіржаўнай камісіяй прадаманстравалі сваё майстэрства юнакі і дзяўчаты розных здольнасцей, сярод іх не было (а так часам здаралася раней) людзей, аб'яваваў да тэатральнай творчасці, выпадковых, што трапілі нянаведама як на актывіўскае факультэце.

Падбор рэпертуару даў магчымасць шырока паказаць на экзаменах увесь калектыв студэнтаў апошняга курса і, разам з тым, раскрыць здольнасці і мастацкую культуру кожнага будучага актывіста паасоб, ў ролах, блізкіх яго індывідуальнасці. Але зусім правільна і тое, што дырэкцыя і выкладчыкі стварылі спрыяльныя ўмовы для студэнтаў, каб яны прарывалі свае сілы і набылі прафесіянальныя навывкі ў розных амплах.

Так, напрыклад, Л. Давідовіч з тонкім пачуццём гумару, дацціпа

сыграла ролі Матруны Шабуневіч у спектаклі «З'явацца не трэба» і кумпешкай дачкі Ларысы ў камедыі Астроўскага.

Умельства сцэнічнага пераўвасаблення, адчуванне стылю твора і эпохі, у якой дзейнічае геранія, Давідовіч таксама прадаманстравала ў вобразе тэмперэментнай, прагнай да жыцця і іпчасця іспанскай дзяўчыны Лаўрансі. Маладая актывістка вабці прыроднай аб'явазнасцю, умелым арганічным дзейніцтвам у тых ці іншых акалічнасцях п'есы.

Станоўчае ўражанне пакінула выступленне студэнта Ул. Драбыўскага ў ролі Міхэя Круціцкага — галоўнага персанажа камедыі Астроўскага. Выпуснік пазнаёміў нас з тыповым вобразам скарны, для якога няма нічога святога і радаснага ў жыцці, апрача зводу золата. Хіваецца, прагнасць да грошай вышніцкі ў яго ўсе чалавечыя пачуцці — і любоў да сям'і, і павага да людзей, і ўласную годнасць. Круціцкі Драбыўскага — страшнае стварэнне, кволая істака са спустошаным сэрцам і воўчай мадралью. Гэта сапраўднае «дно» грамадства.

Здольнасці да лепкі яркага, псіхалагічна выразнага камедыянага характара праявіў В. Разаняк у ролі пэф-кухара Пятра Пятровіча (камедыя В. Зуба).

На здымку: сцэна з дыялогнага спектакля па п'есе Лопэ дэ Вега «Паехаўшы, застаўся дома». У ролях: Пауля, служанкі Элісы—студэнтка А. Яленская, Эстэбана, слугі Карласа—студэнт М. Патроў. Фота Ул. Крука.

Светлая лірыка і шчырае рамантыка ўласцівы маладым актывістам З. Зубокай (пламенніца Круціцкага Насця, служанка Лаўрансі Сабіна), Л. Былінскай (Эліса, Ноша). Выпуснікам яшчэ не стае сцэнічнага вобразу, сталага майстарства, але іх геранія вабці маладосцю, душойнай чысціей, праўдай перажыванняў.

Свежасць пачуцця, інтанацыйная і пластычная выразнасць—характэрныя рысы мастацтва А. Яленскай, С. Кавалінай, Ул. Міхасяка, Н. Хітравай, М. Патрова. З сапраўдным захваленнем і ўлюбёнасцю ў тэатр ігралі свае ролі Г. Бясоўнаў і Э. Гатоўскі.

Мяркуючы па выніках экзаменаў, кожны з маладых актывістаў, у меру сваіх здольнасцей і працавітасці, зойме дастойнае месца ў творчых калектывах рэспублікі. Іх ужо чакаюць у тэатрах імя Янкі Купалы, Якуба Коласа, М. Горькага, юнага глядача, у Гродзенскім і Бабруйскім тэатрах.

Пажадаем жа нашым маладым пачынаючым майстрам сцэнічнага мастацтва вялікіх поспехаў у творчасці, а іх выхавателем новых дасягненніў у высакароднай педагагічнай дзейнасці.

З. ІЛЬІН.

Часопісы ў ліпені

«БЕЛАРУСЬ»

Часопіс адкрываецца артыкулам В. Емяльянава «Час вялікіх спраў». Аб калектыве Віцебскай фабрыкі «Сцяг індустрыялізацыі» расказвае нарыс Ул. Бяляева «Тут усе вучацца». Надрукаваны «Натакі» да біяграфіі Кузьмы Чорнага; В. Вольскага, «Па залых вясціўкі» Е. Рэзай, аб выстудыі работ сваяцкіх мастакоў, што праводзіла ў Мінску, «Шчысліва маладосць пэра» В. Віткі — да 60-годдзя з дня нараджэння Ул. Дубоўкі і інш.

З літаратурных твораў надрукавана новае аповесці М. Расцінага «Мілыя ўрачы» з рамана Ул. Карпава «Вясеннія ліўні», пэзма Ул. Дубоўкі «Беларуская Арыяна», вершы П. Прыкодаўкі, А. Лойкі, Бякі Ул. Корбана.

Аб ратных справах савецкай партызанскай брыгады «За Радзіму», што дзейнічала ў Белгійі, даведваецца чытач з артыкула Я. Рэзікава «Яны змагаліся ў Белгійі».

Слаўтаму англійскаму сатырыку Дэфо, 300-годдзе з дня нараджэння якога адзначае прагрэсуснае чалавечтва, прысвечаны артыкул Б. Міцкевіча «Даніэль Дэфо—чалавек і пісьменнік».

У артыкуле І. Уладзімірава «Малодыя галасы» расказана аб творчых поспехах маладых актывіў беларускіх тэатраў.

Пад рубрыкай «Новыя кнігі» надрукаваныя кароткія рэзэнзіі В. Бурносавы — на кніжку вершаў П. Броўкі, М. Ціхачова, — на новую кніжку для дзяцей П. Кавалёва, Г. Нікалаева — на нарысы М. Сяргіевіча і І. Дуброўскага, А. Мальдэсіса — на даследаванне А. Лойкі і А. Кляўзіна пра Адама Міцкевіча, рэзэнзія Ул. Лаўрова на новую кнігу А. Алешкі.

Апрача гэтага, змешчана шмат невялікіх допісаў, натэтак на самыя разнастайныя тэмы, старонка пад рубрыкай «Для вас, жанчыны».

Стацыянарныя ўстаноўкі

У населеным пункте Браніслаў Жытківацкага раёна ў мінулым годзе быў пабудаваны новы клуб з кіназалам на 300 месца. Але не было кінабудуі, і таму ў клубе дэманстраваліся кароткаметражныя кінафільмы. Днямі жыхары вёскі Аркадзья Будзіўскай і Міколы Краўчун зрабілі тылавую мураваную кінабудуку. Раёны аддзел культуры выдаў калтасу новаму кінаапаратуру, на якой будзе працаваць лепшы кінаамакер раёна Аляксандр Канапнік. Учора жыхары вёскі прагледзелі кінафільм «Качуба».

Стацыянарныя кінастануўкі адкрыты ў населеных пунктах Вятыч, Бялёў, Людзяневічы і інш.

А. КАВАЛЕЎ.

Дзённае кіно

на палявых станах

Як толькі ў калгасах і саўгасах Клімавіцкага раёна пачалася сенаўборка, на палявых станах выхалала спецыяльная перасоўка, абсталяваная апаратурай для дэманстрацыі фільмаў днём.

Кінаперасоўка павяла ўжо на палявых станах калгасаў «Чырвоны сцяг», «Шлях да сацыялізма», імя Карла Маркса.

ДЛЯ КАЛГАСНІКАЎ

Вялікім поспехам у калгасніцкай сельскагаспадарчай арміі «Іскра» Івацэвіцкага раёна карастаюцца самадзейныя артысты — удзельнікі драмгуртка Вольскаўскай сямгадоўскай школы.

З іх пачынае прагледзець сельскія глядачы інсцэніроўку па аповесці А. П. Чэхава «Злаўмысликі» і пастаноўку адыяктовай камедыі «Баранчух прычуўся» І. Лукоўскага.

М. ШАВЕЛ'.

ПРАСТАТА ЦІ ПРЫМІТЫЎ?

Новая аповесць М. Ваданосава «Пэраломнае лета» («Маладосць» № 4, 1960) расказвае аб маладых людзях, якія пераступаюць школьны парог і выходзяць на шырокія прасторы жыцця.

Перад намі людзі з рознымі поглядамі на жыццё і перакананнямі. Аліны з іх ідуць прамай, хоць і цяжкай пунявінай, другія — у пошуках лёгкага хлеба выбіраюць вузкія памежкі-дарожкі. Узаемаадносіны паміж імі складаюць канфлікты, тую ўнутраную сілу, якая рухае дзеянне твора.

Дзімка — выдатны вучобны, закінчывае дзесяць класаў і пасля некаторых ватаняў у выбары прафесіі з гордымі словамі «Я стану рабочым, адным з мільянаў» паступае вучнем на завод. Лі прафесія простага рабочага не даўга пецыла юнака, і ён пачынае нездавальна са сваймі становішчам. Да таго ж асабістае жыццё героя ўскладняецца: яго каханая, былая аднакласніца Іна, выйшла замуж за наватара Анатоля. Аб думачных пакутах Дзімкі даведваюцца сябры. Калектыву не пакінуў хлопца ў бідзе. У камітэце камсамолта было вырашана аднавіць Дзімку экзамен на атрыманне звання майстра, а ў канцы аповесці маладая камсоргца Галя выйшла за Дзімку замуж. Так скончыліся нягоды маладога чалавек і наступілі лепшыя часы.

Дзімка — цэнтральная фігура аповесці, вакол якой разгортваецца дзеянне, групуюцца іншыя вобразы. Аўтарам ён заўважана як станоўчы персанаж. У Дзімкі мямелі бацькі. На яго руках засталіся маладыня брат і сестра. Маякая, чулая душа, клопаты аб меншых, стрыманасць, разважлівасць — гэтыя добрыя якасці чалавекі ўсё ж не робяць га-ліка героя аповесці асабліва пры-вядоным. Дзімка пурэацца калектыву, людзей, замыкаюцца ў сабе. На за-

водзе ён — нейкая таіміца, загадка, над якой ламаюць галаву і малады майстар Іван, і камсорг Галя, і стары майстар Антон Пятровіч. Дзімка не ўмеваеца актывна ў жыццё, ён нежыў у баку ад яго, халі і явасцяна на хвалех агульнай пільны. Па сутнасці, герані — бязвольны чалавек, не здольны настаць не толькі за другіх, але нават за сабе. Вось у аповесці эпізод, калі Дзімка, здаецца, вы-простаецца на ўзвёс рост.

Аднойчы ноччу Іван, спадзёнчыся аблегчыць пакуты Дзімкі, у глыбокай тайне ад яго прызначае спатканне з Інай, каб высветліць канчаткова адносны дзючым да хлопца. Дзімка аказвае міжвольным сведкам такой нечаканай сустрэчы і расцаніў яе па-свойму. Адзёўшы Івана ў цёмны куток нарку, ён абураны даў яму добрую апавуху. Пачынуўшыся на зямлю, Іван да Ілены застаўся, як кажуць, на вышнім свайго абавязку. Міліцыйнае ініцыятыва рэстаўмавае, што нічога незвычайнага не здарылася, што гэта проста чарговая трыюнка баксёра і яго трэнера напародзіла адказнай сустрэчы. З вынаходлівасцю цыркавога клоўна Іван тут жа тыткае міліцыйнеру трыянерка па тымсцяне і так маяка, лагодна, амаль вершам настаўляе Дзімку: «Трэба ўвесь дзень цэла ўласці ў адзін удар». Паставы ледзь не па-прасіў прабачына ў хлопца і, ка-зырунуўшы, паляса ад іх. Незразумела, які сэнс у гэтую сцену ўкладвае аўтар.

У пэрым дзеянне аповесці не мае кульмінацыі, не дасягае высокага чымасці гераня раскрываць сабе свае думачныя якасці. У аповесці няма твора, што называецца дыялектыкай і унутранага росту чалавек, таму і асноўныя станоўчыя герані твора, такія, як Галя — камсорг пэха, што, нібы

А іншыя герані? Іны таксама не вельмі пры-вядоны. Дырэктар заводу Ціханюк выступае зад-

лым ініцыятарам дугай славы рабочых, маці Анатоля — дробязная, ня-добрадумная жанчына.

У аповесці няма паўнакроўных, праўдзівых вобразаў, якія б выклікалі ў чытача глыбокае сымпатыі або антыпатыі. Нават у адмоўных персанажах, пазаблуженых здаровай маралі, заўважваюцца якасці, не ўласцівыя ім; характарыстыкі, навазваныя аўтарам, згодна якіх дзейнічаюць яны, пераходзяць прыхільнаму ўспрыняццю твора. Не сакрыт, што створаны пісьменнікам вобраз павінен нейкім сваім адметным рысамі прымушаць чытача разважаць, да-малеўваць, выклікаць эстэтычную асалоду і, такім чынам, рабіць чытача як бы ўдзельнікам падзеі. Без гэтага няма актывнага ўспрыняцця мастацкага твора.

Ваданосаў часта не раскрывае псіхалогію героя, не шукае заклад-ную мастацкую дэтал, трапінае азначэнне. Партрэтная характарыстыка дзеіна аднастайнымі «дзюжурнымі» фраз

Выратаваеце шчасце

У рэпертуар мастацкай самадзейнасці

Песа ў адной дзеі, пяці карцінах. Дзея адбываецца ў 1946 годзе ў Беларусі.

Дзеючыя асобы:

КНІПШ — баптыст-прапагандыст, 50 год.
РУДЫ — баптыст, 40 год.
ВАЛЯНЦІНА ПЯТРОўНА — баптыстка, 40 год.
ІВАН СЫМОНАВІЧ — старшыня калгаса, 50 год.
НАДЗЯ — яго дачка, 23 гады.
СЦЯПАН — калгаснік, дэмабілізаваны салдат.
ЗОСЯ — вясковая дзяўчына-калгасніца.
АГАТА — баптыстка, 45 год.
МАТРУНА — баптыстка, 65 год.
МІХАСЬ — яе ўнук, 12 год.

КАРЦІНА ПЕРШАЯ

Малітоўны пакой кнішавар кватэры. На сцяне — выпіс у рамы: «Бог ёсць любоў». Абалі сцен шмат крэслаў. У глыбіні пакоя — стол. Гаспадар збіраецца абдаць. Хістаючыся, у пакой уваходзіць Руды.

КНІПШ. Ты... Ты ж у раён падаўся, казалі, як секту пакінуў. Не падышоў блізка, цярэць не магу, хто гарэць п'е.

РУДЫ. Бог сведка, прасвітар, я не п'яны зусім, святой вады глынуў крыху.

КНІПШ (усхапіўся з-за стала, злосна). Як ты можаў, была, святую ваду з гарэлкай параўноўваць. Прач адсюль, нягоднік!

РУДЫ. Э, не-е-е... да каго ж мне паліцца, казалі, як не да бога зноў. Прашаў у мастацкую — прагнали, да мястэчка працаваў — таксама...

КНІПШ. Ведаю! Але і богу ты не патрэбен гэтакі, бо нячыстая ўжываеш.

РУДЫ. Крый бог, каб я нячыстую піў, во, зірні... (Дае за кішкі палітку гарэлка). Першае! Што слязіна...

КНІПШ (злосна наступае на Рудого). Прач з майб хаты, прэ-э-эч, няшчасні!

РУДЫ (падымае нагод). Дык што ж выходзіць, прасвітар... на каго лізіць, на таго і бог? Не выйдзе! (Размахвае пляшкю). У законне божым гаворыцца: «Усе светам — пакрыўджаны, ізідзе па мяне». А я пакрыўджаны, як пакрыўджаны!.. (Слабавы вышчыў слязы).

КНІПШ (нешта думае, у бок). Добра... Мне якая патрэба гэтакі... (Ляодна да Рудого). Ты сляз, браток, сляз, бо шкла ішчэ нагрэшыла. Во сюды...

РУДЫ (няроўна ідзе да стала, ставіць гарэлку, сады). Бог сведка, прасвітар, я ўвесь божы ёсць. (Навівае ў шклянкі). Вып'ем па маленькай...

КНІПШ. Не спакушаў мяне гэтым пітвом. У законне божым гаворыцца: «Той, хто...»

РУДЫ (падымае пляшкю). Мы ж па кропельцы ўстаю... (Дае брацую пляшкю). А гэта надалей пакінем.

КНІПШ (здымае ківае галавой). Эх ты, ізівак-чалавек! (Палікаў Рудого па плячы, выходзіць у сенцы).

РУДЫ. Фу ты! Памякчы, злашчэца, чортаў фанатых... Але што ж прыдумваць, каб гарэлку выпі? (Нешта думае). А што, калі...

Уваходзіць Кнпш. У руцэ яго талерка з капусці.

РУДЫ. Дык ты і выпіць не хочаш са мной, га? Кнпш маўчыць.

РУДЫ. Я, калі хочаш, як ёсць, увесь божы, во! (Устаў з крэсла, паказваючы, які ён божы). Але ў адным месцы не згодзен ў яго законам.

КНІПШ (ставіць на стол талерку, сады). Як не згодзен?

РУДЫ (падсеў да прасвітара, талерка). Тут, прасвітар, нейкая памылка, не інакш. Не можа быць, каб, старшыню ўсё знамо, бог забараніў карыстацца зямным. Ну, напрыклад, хоп гарэлку піць. Бо ён сур'ёзны быў чалавек. Відаць, апостал, перанісаванца з божых вуснаў закон, замест «можна» напісаў «няможна».

КНІПШ (хітравата). Чакай, памылка, кажаш? РУДЫ. Вялома!

КНІПШ. Прызнацца, і я аб гэтым думаў... (Бярэ шклянку). Што ж, давай пакашчваем.

П'юць, кажусячы.

РУДЫ. Ну як? КНІПШ (задаволены, крактануў). До-о-обрав, аж у сэрэдзіне занялі!

РУДЫ. Ты ж казаў, нячыстую п'ю. У мяне... (Навівае ў шклянкі). Яшчэ па кропельцы...

КНІПШ. Больш не буду!

РУДЫ. Ды што ты, прасвітар, яна ж... КНІПШ. Табе што, выпіў ты спяць, а мне на сход сягоння. Што, калі заўважыш хто...

РУДЫ. Мы ж па кропельцы ўстаю.

КНІПШ. Чакай. Ты от выслухай мяне спацка...

РУДЫ (неабавіваючы). І слухаць не буду, пакуль не вып'еш!

КНІПШ (паціскае плячыма). Дзівак-чалавек. (Бярэ шклянку). Ну што ж, давай... (П'е).

РУДЫ (непрыкметкі вылівае гарэлку над стол). А што, калі б зараз сам апостал сюды з'явіўся, га?

КНІПШ. Апостал? Жартуеш... РУДЫ (устаў з-за стала, злосна). І спытаў у ідце, чаму ты закон божы парушаеш, нячыстэ п'еш!

КНІПШ (спалохана). Ты што, звар'яеў? У законне ж памылка, воль мя і паправіць яе.

РУДЫ (наступае на яго). Ніякай памылкі! Перад табою сам апостал стаіць! Колькі маеш у месці з рабам божым!

КНІПШ (у бок). Перапіў чалавек. РУДЫ. Чаго маўчыш?

КНІПШ. Ну, усеж бывае і тры, і чатыры тысячы...

РУДЫ. З гэтай часу люблю палову будзець мне аддаваць, зразумеў? Інакш я пакараю цябе за грахі твае!

КНІПШ. Вунь яго што... А я думаў... (Рагоча). А я думаў, ён звар'яеў ці п'яны. А дулю ты не хачеў? Я сам, браце, не горшы апостал, як ты (Рагоча).

РУДЫ (разбулена). Я... я... (Скеміў). Ах, воль які! Дык ведай жа: я ўсім расказаў, які ты прасвітар! (Ідзе да дзвярэй).

КНІПШ. Стой! Куды ж ты? У мяне да цябе... (Смаўтэў яго за рукаў, вядзе да стала). Сляз, пагаварыць трэба. (Сядзець). Ты не кіпсіцца, дружка мой. Па-першае, табе ніхто не паверыць. А па-другое, не вліваю карысць будзець мець з гэтага. Думаеш, чаго я піў з табы? Таго, што ты патрэбны мне чалавек! Зразумеў?

РУДЫ. Прабач, я думаў... КНІПШ. Думаў, што я фанатых? Не, дружка мой, тут шчырае патрэбна галава, такая, каб на ўсе адказ знаходзіла. (Устаў з-за стала, ходзіць па пакоі). Значыцца, табе грошы патрэбны? Руды маўчыць, схіліўшы галаву.

КНІПШ. Добра... Ты будзець мець грошы, шмат будзець мець! Толькі...

РУДЫ (усхапіўся з месца). Што, толькі? КНІПШ. Што? Ты павінен стаць прасвітарам. РУДЫ (здымае). Жартуеш.

КНІПШ. Не, дружка мой, не жартую. У цябе ўсё яшчэ на гэта ёсць. (Паўза). Слухай: у Клецках прасвітар захварэў. І, відаць, памрэ. Бо хвароба такая, што не многія выжываюцца. Ды і стары ўжо, — сам ведаеш. Ну, калі воль: каб яго разладу ў секце не атрымалася, ты павінен...

РУДЫ (зацікаўлена). Так-так, разумею. Але ж...

КНІПШ. Нічога, дружка мой, усё добра будзе! Ну дык згодна? (Працягвае руку).

РУДЫ. Ды ўжо ж, згодна! (Паціскае руку). КНІПШ (задаволены). Ну вось... А як уладкуешся, мя такую шуквеніцу прыдумам, што ніводнін прапагандаст ад нас веруючага не адкруціць. (Па-зводніцку). У мяне ізіка ёсць. От сядайма, паслухай. (Сядоўне).

ЗАСЛОНА

КАРЦІНА ДРУГАЯ

Прайшло некалькі тыдняў. Вясковая вуліца. Уваходзіць цыганка невяскай п'яты з брамаю. Ле паплу — лапка. У кенці дрэў відаць хата Івана Сымонавіча. Нейкі са сцяна пустая. З вёдрамі вады з'яўляецца Кнпш. Наасустрач яму, з чамаданам у руцэ выходзіць Валянціна Пятроўна.

ВАЛЯНЦІНА ПЯТРОўНА (спыняецца). Добры вечар. Ці не скажаш, дзе тут старшыня жыве?

КНІПШ (спыняецца, стаўляе вёдры). Старшыня?.. Во ў гэтай хаце. (Паказваючы, уважліва пазирае на жанчыну). Вы не з Клецка, часам?

ВАЛЯНЦІНА ПЯТРОўНА (спалохана). Я? Адкуль вы ўзялі гэта? (Хоча пайсці).

КНІПШ. Чакайце!.. Ты не паховайся, сястра. (Разладоўвае жанчыну). І паліто ў цябе і чамадан, — як Руды казаў.

ВАЛЯНЦІНА ПЯТРОўНА. Вы — Кнпш? КНІПШ. Так. (Азіраецца). Зойдзеш у зручны момант і атрымаеш грошы. Зразумеў? Палову. Мая хата вунь, чавертае, белая аканіцы. Астатнія, як справу зробіш.

ВАЛЯНЦІНА ПЯТРОўНА. Добра. КНІПШ. Ну, як там у вас Нупрэйчыха ўладкавалася?

ВАЛЯНЦІНА ПЯТРОўНА. Працуе ўжо. КНІПШ. Ага... дзякуй богу! (Чуваць дзювачыя галасы, песня). З поля вяртаюцца. (Угледзецца). А вунь і старшыня. Мо' заўважы, скажаш, яго пытаюцца. Ну, жадаю паспець, Трымай сувязь са мной. І каб... (Працягвае пахад да вуснаў). Сама разумееш.

Кнпш і Валянціна Пятроўна знікаюць. З'яўляецца Іван Сымонавіч. Накідаючыся, яго дамае Сцяпан. Ён у палікавай вайсковай форме. Відаць па ёсім: працаваў на полі.

СЦЯПАН. Ух ты, ледзь лагнаў. Іван Сымонавіч, а мы ўжо скончылі той участак. Ад ракі пачынаць заўтра?

ІВАН СЫМОНАВІЧ. Малайцы, пачынайце!.. (Хітравата ўсміхаецца). Але не то, відаць, халеў сказаць мне, бо другі раз гаворыш.

СЦЯПАН. Бачыце, я... (Сумеўся). Не, нічога... ІВАН СЫМОНАВІЧ. Не, ты выклалай, браце, выклалай, па вачах бачу — не ўсё.

СЦЯПАН. Бачыце... Наля... нейкая ж яна інакшая стала. Другі ўжо тыдзень як са шпітэля вярнуўся, а яна, не ведаю, чамусьці пазбегла мяне. Сядзе ад усіх у бакі і думае, думае... За што яна крыўдзіцца, Іван Сымонавіч, пагаварыце з ёю. Мы ж і да ваіны ішчэ зналіся...

ІВАН СЫМОНАВІЧ (відаць, гутарка яму мала). Ведаю, Сцяпан, усё ведаю, але што зробіш. Каму ваіны гэтая жыцця не сапсавала. Воль і табе не солідка было: кульгаеш.

СЦЯПАН (не разумеючы, да чаго кіліцца гаворка). Царанула крыху. Але не ў гэтым справа, Іван Сымонавіч, яна...

ІВАН СЫМОНАВІЧ. Якая ў гэтым, Сцяпан. Табе от нагу царанула, а ёй сэрца — сваіны вачына бачыла, як маці карнікі расстрэльвалі. Воль яна... (Удзікнуў). Тры дні, бядачка, у непрамомнасі ляжала.

СЦЯПАН (уражаны). Даруйце, Іван Сымонавіч, я не ведаю гэтага. Яна пісала, што маці загінула. Але ж...

ІВАН СЫМОНАВІЧ. Яна не толькі да цябе гэтак ставіцца — да ўсіх.

СЦЯПАН. Але чаму так?.. ІВАН СЫМОНАВІЧ. Ёй, пасля мацеры, з галавою дрэнна было. От з таго часу неж і павялося: людзі да яе з недаверам ставіліся, а яна, разумеючы гэта, іх пазбягала. І чым далей, тым больш. А сам ведаеш, як добра чалавеку, калі не давяраюць. Калі б я дома быў, то гэтага б, можа, і не атрымалася. А цяпер — што зробіш.

СЦЯПАН (нешта думае). Дзіўна... ІВАН СЫМОНАВІЧ. Але ты не падумай, Сцяпан, што яна і цяпер хворая. Не, От з таго часу... СЦЯПАН. Я не аб гэтым, Іван Сымонавіч. (Як бы сам сабе). Але чаму ж... Дзіўна... Да іх падыходзіць Валянціна Пятроўна.

ВАЛЯНЦІНА ПЯТРОўНА. Добры вечар. Ці не скажаш, дзе тут старшыня жыве?

ІВАН СЫМОНАВІЧ. Добры вечар. Я — старшыня.

ВАЛЯНЦІНА ПЯТРОўНА. Ото ж добра! Гэта ж пытаюць у чалавеча, вунь з тае хаты, што з белымі аканіцамі, дзе старшыня, а ён буркунь нешта сабе пад нос і пайшоў. Можна, няма, дума маю сабе...

ІВАН СЫМОНАВІЧ. Элемент! Ці, кажучы інакш, завадатар групы, ізілаванай ад усёго свету.

СЦЯПАН. Памылчыцеся, Іван Сымонавіч. Гэта зусім не ізілаваная група. Не паспеў у Клецках прасвітар памеціць, як другі з'явіўся.

ІВАН СЫМОНАВІЧ. Нічога, прыйдзе на іх час. Нупрэйчыха, дык та я проста так і заняла на іхнім сходзе: «Няма бога» — і кропка.

СЦЯПАН. Яна баптыстка?

ІВАН СЫМОНАВІЧ. Угу, яшчэ і якая была. Ты не ведаеш, гэта ў ваіны яна стала.

СЦЯПАН. Нешта ж не відаць яе. ІВАН СЫМОНАВІЧ. Бачыць, даглядае. У тых жа Клецках нелле жыць. Зусім старыя, казалі. (Паўза). Дык вы чаго хачеці, грамадзянчак?

ВАЛЯНЦІНА ПЯТРОўНА. Бачыце, я тут партызанка некалі. Тут і Змітра свайго пахавала, забілі яго ў блакдаў фашысты... (Працягвае да вачэй масоўку). Гэтыя мясціны за ўсё на свеце даражэйшыя мне. Хацела б застацца ў вас у калгасе, калі можна. Воль і дакументы мае...

ІВАН СЫМОНАВІЧ (разладоўвае паперкі, вяртаючы). Чаму ж не, з вайкай ахвотна прымеці! У вас ёсць хто-небудзь знаёмы?

ВАЛЯНЦІНА ПЯТРОўНА. Тут?.. Не, няма... ІВАН СЫМОНАВІЧ. Ага... Ну што ж, пакуль у мяне пажывіце, а там... (Махнуў рукой). Дзе хоціць месца!

ВАЛЯНЦІНА ПЯТРОўНА. Ото ж, дзякуй вам, даражэнькі. Я гэтак рада, гэтак рада! (Знікае за брамай).

ЗАСЛОНА

КАРЦІНА ТРЭЦЬЯ

Дэкарацыя другой карціны. Лега на адыходзе. Вечар. Прытуліліся адзін ад аднаго, на лаўцы сядзіць Сцяпан і Надзя.

НАДЗЯ. Ой, ідзе нехта!.. СЦЯПАН. Тае ідзе, Надзея, гэта ветрык байкі лісіам аб восені расказае. (Цалуецца).

НАДЗЯ. А ведаеш, Сцяпанка, я ззацеша ні адной хвілінкі не пражыла б цяпер без Валянціны Пятроўны.

СЦЯПАН (усмінуўся). Гэта, мусіць, таму, што... яна мэтаку будзе тваёй...

НАДЗЯ. Зарэ, цётка, гэтак позна вы! (Сядзе побач, цалуе ў шыку).

ВАЛЯНЦІНА ПЯТРОўНА. Дзе ж, калі здысціся не магу, пакуль не ўладку на ферме. (Паўза). А вы дзе былі?

НАДЗЯ. Так, хадзілі сюды-туды. (Нешта шпэчка ёй на вушка).

ІВАН СЫМОНАВІЧ (да Сцяпана). Халзем і мы пашырацца. (Адыходзіць, убок). Холяць чуткі, што Нупрэйчыха захварэла і, кажучы, вельмі сур'ёзна. Дык вось, трэба давадзіцца, што з ёю і дапамагчы. Думаю, табе гэта справу даручыць.

СЦЯПАН. Добра, Іван Сымонавіч. От адрамантуем трактар, і адразу ж...

ІВАН СЫМОНАВІЧ. Не, браце, гэта сур'ёзная справа. Трэба ехаць і неадкладна. Зразумеў? Думаеш, дзякуй скажучы, калі даведзешся, што чалавек у горы пакінуў? Не, не скажучы! (Паўза). Свая ж, калгасіна.

СЦЯПАН. Калі ехаць? ІВАН СЫМОНАВІЧ. Давай заўтра, першым жа цягніком, бо...

Некакая ўскрыжніца, Валянціна Пятроўна вядзіць у лаўкі. Ёе падтрымлівае Надзя.

НАДЗЯ. Татачка, дапамажыце! Ой, што ж гэта...

ВАЛЯНЦІНА ПЯТРОўНА (хапаецца за сэрца). Людзі добрыя, паміраю, вяду...

ІВАН СЫМОНАВІЧ (да Надзі). Бяжы па доктара. (Да Сцяпана). Барыся, у хату павясем. Аспяроўка.

НАДЗЯ знікае. Іван Сымонавіч і Сцяпан нясуць хворую ў хату.

НАДЗЯ (накрыўджана). От, які ж ты!.. І не таму зусім. Хто ведае, як яно будзе... Проста яна добрая, ласкавая жанчына. Мы от сядзім, алпачымаем ужо, а яе з работ яшчэ няма.

СЦЯПАН. А мне яна чамусьці не падабаецца.

НАДЗЯ. Чаму так? СЦЯПАН. Але нейкая ж яна дзіўная. Вышам утоймае нешта.

НАДЗЯ. Ты не разумееш яе, Сцяпанка. (Гаворыць, пазіраючы кудысьці далейчыня). Ды што і казачка. Цяпер не сэрцы ў людзей, а каменні нейкі.

СЦЯПАН. І ў мяне камені? СЦЯПАН. Ты добры, Сцяпан. (Туліцца да яго). Але не кажы аб ёй гэтак. Яна інакшая, не такая, як іншыя...

СЦЯПАН. Чаму гэта толькі я ды Валянціна Пятроўна добра. А бачыць і ўсе астатнія?

НАДЗЯ. Не ведаю. (Чуваць грае гармонік).

СЦЯПАН (усхапіўся з месца). Я і забываў, Надзея, сягоння ж танцы ў клубе, кіно. Хадзем.

НАДЗЯ. Хай танцуюць, каму хочацца, а мне не цікава.

СЦЯПАН. От якая ж ты, Халзем. НАДЗЯ. Глядзеш, як скачучы, робяць выгляд, што ім весела?.. Ніколі. Няхай, Сцяпанка, жыццё будзе такім, якое яно ёсць.

СЦЯПАН. Шкава. Якое ж яно, жыццё? НАДЗЯ. Ну, нейкае такое, я і сама не ведаю.

СЦЯПАН. Яно ідуць, Надзея. Табе толькі здаецца гэтак. Вось ты, хто ў клубе зараз, іх жа ніхто не прымушаў...

НАДЗЯ (стрымаючы сабе). О, я разумею павер. Іншы мяне за вар'яку лічыць, гаворыць не хочучь са мной. Можна і ты...

СЦЯПАН. Супакойся, родная. Ші ж я казаў гэтак. Ты проста, ну, разгубіла ў жыцці.

НАДЗЯ (некуды дзеляецца). Халзем алгэтуль, нехта ідзе.

Надзя і Сцяпан знікаюць. З'яўляецца Валянціна Пятроўна. Яна ў рабочым адзенні. Відаць, нечым усхвалявана. Ёй наасустрач выходзіць Агата.

АГАТА. Добры вечар, галабучка-сястра. (Шіха). Калі ж пачынаць будзець?

ВАЛЯНЦІНА ПЯТРОўНА. Не ведаю, Агата. Страшна мне...

АГАТА. Чаго баяцца... Затое грошы будзець мець, галабучка. Атрымала ж і яшчэ атрымаеш гэтулькі. Табе ално справу зрабіць, а я пастаруюся ўжо тады, будзе спакойна. Камар носу не падточыць. (Паўза). Бачыла ж прасвітара?

ВАЛЯНЦІНА ПЯТРОўНА. Во, цяпер толькі. Яя фермы быў.

АГАТА. Ну, дык і чакавай, галабучка, пакавай. Агата знікае. Валянціна Пятроўна сядзе на лаўцы, стрымана галосіць.

ВАЛЯНЦІНА ПЯТРОўНА. Што мне рабіць, што мне рабіць! Вылодзі гэтыя праходзе, не даюць. Навешта я грошы ў іх брала, нашто... Шчасце сваё згубіла... (Галосіць). Мой Іванка, Надзя, Сцяпан: усё яны як родныя мне... Што мне рабіць, што мне рабіць?..

Валянціна Пятроўна ў некаім атупенні змаўкае.

З'яўляецца Іван Сымонавіч.

ІВАН СЫМОНАВІЧ. Валечка. ВАЛЯНЦІНА ПЯТРОўНА (здрыгануўшыся). Га...

ІВАН СЫМОНАВІЧ. Хто гэта гаварыць з табой ля фермы?

ВАЛЯНЦІНА ПЯТРОўНА. Гэта... гэта ж чалавек дарогі на станцыю пытаўся. Ты бачыў?

ІВАН СЫМОНАВІЧ. Ага... Я шукаў цябе. Не раўнаўся падыйсці. Думаў... (Бярэ яе руку ў сваю). Даруй, родная, я вельмі ж кахаю цябе...

ВАЛЯНЦІНА ПЯТРОўНА. Не трэба, Іванка. (Зобірае руку). Што людзі пра нас скажучы?

ІВАН СЫМОНАВІЧ. Няхай гавораць. Маю ж мы права на асабістае шчасце. (Туліць яе да сябе).

ВАЛЯНЦІНА ПЯТРОўНА (уздыкнуўшы). Трэба пачакаць, Іванка...

ІВАН СЫМОНАВІЧ. Дакуль жа чакаць, родная!.. От сабрэм ураджай, і... два вяселі адразу. Наша і Надзіна.

З'яўляецца Надзя і Сымон.

НАДЗЯ. Ой, цётка, гэтак позна вы! (Сядзе побач, цалуе ў шыку).

ВАЛЯНЦІНА ПЯТРОўНА. Дзе ж, калі здысціся не магу, пакуль не ўладку на ферме. (Паўза). А вы дзе былі?

НАДЗЯ. Так, хадзілі сюды-туды. (Нешта шпэчка ёй на вушка).

ІВАН СЫМОНАВІЧ (да Сцяпана). Халзем і мы пашырацца. (Адыходзіць, убок). Холяць чуткі, што Нупрэйчыха захварэла і, кажучы, вельмі сур'ёзна. Дык вось, трэба давадзіцца, што з ёю і дапама